

SKRIVELSE

2018-02-01

Ärendenr:

NV-00436-16

Delredovisning av regeringsuppdrag att medverka i genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan

Rapportering av regeringsuppdrag om EU:s Östersjöstrategi 2017

Naturvårdsverket har i uppdrag av regeringen att aktivt bidra till att genomföra EU:s strategi för Östersjöregionen (EUSBSR eller Östersjöstrategin).

Naturvårdsverket har också ett särskilt uppdrag att samordna Östersjöstrategins policyområde Farliga ämnen. Östersjöstrategin är en långsiktig process och Naturvårdsverkets arbete med och genom strategin utvecklas över tid.

Naturvårdsverket ska årligen 2017, 2018, 2019 och 2020 lämna en redovisning över genomförandet av uppdraget från föregående kalenderår. Av redovisningen ska framgå hur myndigheten har genomfört sitt uppdrag, vilka delmål i strategin som myndigheten förhåller sig till, vilka samarbeten myndigheten har ingått, projekt som myndigheten deltar i och hur arbetet kan utvecklas. Redovisningen har en struktur som bygger på frågorna i uppdraget och frågeformulär från Tillväxtverket. Naturvårdsverket redovisar årligen arbetet från föregående år till Miljö- och energidepartementet, med kopia till Tillväxtverket.

1. Redogör för vilka delmål¹ i strategin som närmast berör myndighetens verksamhetsområde samt hur ni arbetat med dem under året.

Naturvårdsverket har fortsatt arbetat med Strategins olika delmål inom den ordinarie verksamheten, enligt bilaga 1 i delredovisning av uppdrag att

¹ Strategin har tre övergripande mål: Rädsla havsmiljön, Länka samman regionen, Öka välståndet. Under varje mål finns s.k. delmål. Dessa beskrivs i [handlingsplanen](#) för strategins genomförande. Se även Tillväxtverkets broschyr "[Östersjöstrategin för nybörjare](#)" (s 7-9).

medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsprogram, april 2016:

- i. Delmål: Rädda havsmiljön
- ii. Delmål: Sammanlänka regionen
- iii. Delmål: Öka välståndet

2. Ange de delmål där myndigheten inlett eller planerar att ingå ett samarbete med andra myndigheter och redogör för hur samverkan fortskridit.

- i. Myndighetssamverkan:

Delmål: Rädda havsmiljön

Naturvårdsverket fortsatte att samverka med relevanta myndigheter inom den ordinarie verksamheten och säruppdraget Farliga ämnen enligt bilaga 1 i delredovisning av uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsprogram, april 2016 och aktivitetsplan 2017 för policyområdet Farliga ämnen.

Under 2017 har dialog inletts med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) om samarbete gällande regionalt kunskapsutbyte och åtgärder om högfluorerade ämnen i brandsläckningsskum. Kemikalieinspektionen kommer också att bjudas in till dialog.

- ii. Flernivåsamverkan:

Ingen specifik aktivitet 2017.

3. Redogör för vilka insatser eller samarbetsprojekt ni deltar i som bidrar till strategins mål och delmål. Ange projektnamn, finansieringskälla och länk till mer information.

- i. Pågående projekt

Delmål: Rädda Havsmiljön

Naturvårdsverket samordnar på uppdrag av regeringen policyområdet Farliga ämnen till stor del genom projektet PA Nutri-Hazards 2016 - 2018. Projektet delfinansieras av INTERREG Östersjöprogrammet och dess prioritet 4 "EUSBSR Strategy Support". Partner i projektet är Miljödepartementet i Finland som samordnar PA Nutri i Östersjöstrategin. www.swedishepa.se/hazards

Naturvårdsverket deltar som partner i det pågående projektet HAZBREF som finansieras av INTERREG Östersjöprogrammet. Projektet syftar till att förbättra

arbetet med farliga ämnen inom EU:s industriutsläppsdirektiv (IED).
<http://www.syke.fi/projects/hazbref>

ii. Avslutade projekt

Flaggskeppsprojektet CHANGE-Antifouling avslutades med en konferens i november 2017. Naturvårdsverket finansierade deltagandet av svenska partners i BONUS-projektet och deltog i projektets styrgrupp.
www.changeantifouling.com

iii. Övriga insatser och samarbeten

En delegation på 4 personer från Litauens "Ministry of Agriculture" besökte Sverige 18–21 september 2017 genom ett Nordiskt-Baltiskt mobilitetsprogram. Delegationen togs emot på Naturvårdsverket den 20 september för att diskutera frågor inom hållbar utveckling och främja samarbete mellan länderna.

4. Redogör för finansieringskällor som kan vara aktuella för myndighetens engagemang inom ramen för EU:s Östersjöstrategi.

Genomförandet av säruppdraget policyområdet Farliga ämnen finansieras genom INTERREG Östersjöprogrammet, prioritet 4 under perioden 2016–2018. Naturvårdsverket kommer ansöka om ny finansiering under programmets 3:e utlysning för stöd till PAC/ HAC i februari 2018.

Under 2017 har policyområdet Farliga ämnens flaggskepp "Pharmaceuticals in the environment (PIE) - a Baltic Sea Region cooperation platform" utvecklats vidare. Aktiviteter har hittills i huvudsak finansierats genom projektet "PA Nutri-Hazards 2016-2018". Naturvårdsverket överväger att söka extern finansiering från t.ex. Svenska Institutet för projektinitiering/samarbete i Östersjöregionen för att på ett bättre sätt kunna genomföra flaggskeppets planerade aktivitets- och kommunikationsinsatser.

Det finns många olika finansieringsmöjligheter till projekt och andra initiativ för att nå strategins mål beroende på aktuella prioriteringar och insatser. Naturvårdsverket har samlat information om möjlig EU-finansiering på hemsidan: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Sok-EU-finansiering/>. Möjlig finansiering kan t.ex. också sökas genom samlingssidor som <http://funding.balticsea-region.eu/> och www.eufonder.se. Följande fonder är/kan t.ex. vara aktuella för myndighetens engagemang inom ramen för strategin:

- INTERREG: Baltic Sea Region, South Baltic, Central Baltic, Europe
- Life
- Horizon 2020
- BONUS

5. Redogör för den bedömda respektive faktiska nytta och resultat som uppnåtts under perioden för den egna myndigheten, annan offentlig förvaltning eller näringsliv.

i. Nyttan och resultat:

Naturvårdsverket har blivit partner i EU projektet HAZBREF. Projektet godkändes av INTERREG Östersjöprogrammet för finansiering maj 2017 och har godkänts av EU som flaggskepp under policyområdet Farliga ämnen. Projektet startades upp hösten 2017 och kommer pågå fram till december 2020.

Projektet syftar till att förbättra arbetet med farliga ämnen inom EU:s industriutsläppsdirektiv (IED). Deltagandet i detta makroregionala projekt grundades på behov inom ordinarie verksamhet i arbetet med IED att förbättra arbetsprocessen för att ta fram BREF-dokument och BAT-slutsatser. Hittills publicerade BREF:ar innehåller inte fullständig information om användning och hantering av specifika farliga ämnen i industrin vilket gör förvaltningen svår för både industrin och myndigheterna. Arbetet inom projektet kommer också att bidra till utvecklingen av en cirkulär ekonomi.

Det kommer bidra med ny kunskap och möjligheter till utveckling av IED som ligger inom ramen för Naturvårdsverkets ansvarsområde.

ii. Synergier med andra uppdrag:

Det finns synergier mellan Naturvårdsverkets arbete med Östersjöstrategin och andra insatser (t.ex. inom Helcom, OECD, Ryssland) kopplade till läkemedel och policyområdet Farliga ämnens utveckling av en regional samarbetsplattform för läkemedel i miljön. Naturvårdsverkets arbete inom policyområdet Farliga ämnen bidrar i betydande grad till insatser kring farliga ämnen inom Helcom. www.swedishepa.se/hazards/pharmaceuticals

Det finns också synergier med Naturvårdsverkets pågående arbete kring högfluorerade ämnen (s.k. PFAS) i miljön. Under 2015–2016 genomförde Naturvårdsverket genom ett regeringsuppdrag en screening av högfluorerade ämnen i miljön och fortsätter under 2017–2018 med fördjupad miljöövervakning av högfluorerade ämnen i vatten. Naturvårdsverket ingår också i ett myndighetsnätverk för PFAS som under 2017 anordnade ett nordiskt seminarium för kunskapsutbyte. Som ett komplement till detta arbete har Naturvårdsverket genom policyområdet Farliga ämnen gjort en inventering i Östersjöregionen som redovisas i rapporten "PFAS in the Baltic Sea Region - Inventory of awareness, actions and strategies related to highly fluorinated substances, PFAS, including PFOS". Rapporten ska ligga till grund för fortsatt arbete med kunskapsspridning i Östersjöregionen i samarbete med andra myndigheter. <http://www.swedishepa.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/internationellt-miljoarbete/multilateralt/ostersjoregionen/PFAS-BSR-October-2017-FINAL.pdf>

I övrigt har fyra verksamhetsområden identifierats där potentiella synergier för framtiden finns:

a. Hållbar stadsutveckling

Naturvårdsverket har startat en beställargrupp för att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner. Fokus ligger på problematiken med utsläpp

och spridning av mikroplaster men även andra närliggande miljö- och hälsoaspekter kan inkluderas i arbetet. I ett senare skede planeras att bjuda in aktörer från andra Östersjöländer.

b. Miljöteknik och innovationer, emerging techniques
Naturvårdsverket har påbörjat arbetet med att undersöka hur myndigheten kan verka för att innovativ teknik tas fram som främjar giftfritt kretslopp och cirkulär ekonomi samt bidrar till att minska brytning och exploatering av råmaterial.

Naturvårdsverket fortsätter att undersöka möjligheten att utveckla synergier med verksamhetsområdena

c. Klimatanpassning

d. Agenda 2030

för att i framtiden verka genom Östersjöstrategin.

iii. Förbättringsmöjligheter för myndighetens arbete med Östersjöstrategin (interna och externa faktorer):

Det finns möjligheter att förbättra det målinriktade kommunikationsarbetet av Östersjöstrategin. Naturvårdsverket har därför tagit fram en kommunikationsplan som ska bidra till en mer strategisk kommunikation av vår roll och mervärdet av makroregional samverkan för miljö(måls)arbetet och resultat, såväl internt som externt.

Samverkan och kommunikation med Regeringskansliet och andra nationella myndigheter kan utökas. En etablering av ett nationellt nätverk kopplat till målet 'Rädda havsmiljön' skulle vara önskvärt.

6. De flesta myndigheter har i sitt regeringsuppdrag fått specifika uppgifter att redogöra för som är kopplade till myndighetens verksamhet². Beskriv er myndighets specifika uppgift och redogör för hur denna uppgift omhändertagits under gällande period.

Naturvårdsverket är samordnare för policyområdet Farliga ämnen. Policysamordnaren genomför sitt uppdrag i enlighet med riktlinjerna i kommissionens handlingsplan. Med stöd av Regeringskansliet företräder policysamordnaren Sverige i detta samordningsarbete. Se vidare Rapportering av arbetet som PAC/HAC inom EU:s Östersjöstrategi 2017.

7. Övrigt ni vill föra fram gällande EU:s Östersjöstrategi t.ex. lärdomar, idéer, reflektioner och rekommendationer som inte har fångats upp i tidigare svar.

² Specifika uppdrag kan t ex handla om att bidra till en svensk maritim strategi- för människor, jobb och miljö, att bidra till de nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet, eller att bidra till regionalt tillväxtarbete och genomförandet av En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

Kommunikationen mellan de olika aktörerna kan förbättras (speciellt mellan PAC/HAC och nationella samordnaren) och kopplingar mellan de olika policynivåerna involverade i arbetet med Östersjöstrategin skulle kunna förtydligas för att ge strategin ännu mer genomslagskraft.

Rapportering av arbetet som PAC/HAC inom EU:s Östersjöstrategi 2017

1. *Hur har arbetet som PAC/HAC bedrivits under året?*

Under året har **fokusområdet läkemedel i Östersjöns miljö** utvecklats. Fokusområdet är nu format som en regional samarbetsplattform och antogs 2016 som flaggskepp under policyområdet Farliga ämnen. Aktiviteter under året omfattar bl.a.:

- Lansering av plattformen vid EUSBRs årliga forum i Berlin, en logga har tagits fram.
- Kick-off möte i Riga med drygt 40 deltagare från hela regionen, inklusive finansieringsprogram.
- Tre nya projekt har beviljats finansiering och klustrats under plattformen: MicroWasteBaltic, GrePPP och CWPharma.
- Fortsatt samarbete med Helcom, PAC deltar i arbetsgruppen CG PHARMA.

Ett **nytt fokusområde för högfluorerade ämnen (PFAS)** har påbörjats. En makroregional statusrapport har tagits fram "PFAS in the Baltic Sea Region: Inventory of awareness, actions and strategies related to highly fluorinated substances, PFAS, including PFOS". Rapporten ska ligga till grund för möjliga aktiviteter och gemensamma åtgärder i regionen, t.ex. kunskapshöjande insatser gällande innehåll av PFAS i brandsläckningsskum. En dialog med MSB har inletts för att undersöka möjligheterna att samarbeta kring PFAS i brandsläckningsskum. MSB samordnar policyområdet "Secure" som bl.a. har ett regionalt nätverk för räddningstjänster.

En extern **utvärdering av policyområdet Farliga ämnens arbetsstrategier inom EU:s Östersjöstrategi** har genomförts av en konsult och den färdiga rapporten förväntas i februari 2018. Syftet med uppdraget var att utvärdera effekt och resultat av policyområdet Farliga ämnens arbetsstrategi mellan 2013–2017, ta fram rekommendationer för framtida omfattning och inriktning av arbetet, föreslå nödvändiga revideringar av arbetsstrategin och arbetssättet samt ge rekommendationer om kommunikation av resultat, speciellt av flaggskeppen. Resultaten kommer ligga till grund för utvecklingen av policyområdets strategiska arbetsplan 2018–2020 samt för en ny ansökan om tekniska medel för att säkra resurser för samordningen av policyområdet Farliga ämnen post 2018.

Följande aktiviteter har genomförts i ramen för samordning av policyområdet Farliga ämnen:

- Två styrgruppsmöten anordnades; maj 2017 (video) och november 2017 (Riga).
- Fyra projekt godkändes för finansiering och är antagna som flaggskepp i PA Hazards: HAZBREF som eget flaggskeppsprojekt samt CWPharma, MicroWasteBaltic och GrePPP som del av flaggskeppet "Läkemedel i miljön".
- Ytterligare ett projekt (CONTAR) godkändes för såddfinansiering och utvecklingen stöds av HaV.
- PA Hazards anordnade tillsammans med PA Nutri och Helcom en workshop i Berlin 27–28 mars 2017 om hållbar återföring av näringsämnen i slam. Drygt 40 deltagare från hela regionen deltog och resultaten har förts vidare till diskussion inom Helcoms arbetsgrupper.
- Information på Naturvårdsverkets hemsida om arbetet med regeringsuppdraget och säruppdraget policyområdet Farliga ämnen har uppdaterats regelbundet och regelbundna tweets skickas från @BSRHazards.
- Det har arbetats vidare med den övergripande kommunikationsplanen för arbetet med Östersjöstrategin, säruppdraget policyområdet Farliga ämnen samt alla flaggskepp för att säkerställa strategiskt kommunikationsarbete.
- Utvecklingen av en ny strategisk arbetsplan för 2018–2020 har påbörjats.

PAC deltog i EUSBSR aktiviteter och möten:

- 8:e årliga Forumet för EU:s Östersjöstrategi, 13–14 juni 2017 i Berlin
- EUSBSR PAC/ HAC möte december 2017 i Tallinn
- Tillväxtverkets svenska Östersjönätverk (mars 2017)

2. Hur bedömer ni arbetet med flaggskeppsprojekt och andra projekt inom ert område?

Policyområdet Farliga ämnen bedriver ett strategiskt processarbete (policy-to-project-to-policy process) för att utveckla flaggskepp inom området som baseras på fokusområden som har beslutats i enlighet med vår arbetsplan. I detta sammanhang utnyttjar vi möjligheten att söka finansiering till initierings- och huvudprojekt.

Policyområdet Farliga ämnen har funnits sedan 2010 och under åren har ett brett nätverk av aktörer som arbetar med olika teman relevanta för policyområdet etablerats. Detta nätverk använder vi oss av för att skapa nya partnerskap och initiera nya flaggskepp. Arbetet med att utveckla och etablera flaggskeppet

”Läkemedel i Östersjöns miljö” är ett annat exempel på hur vi inom policyområdet Farliga ämnen jobbar med flaggskepp.

För att kunna säkerställa att flaggskeppresultat sprids till rätt aktörer och kan påverka policyutveckling har vi som ett led i utvecklingen av våra arbetsmetoder under 2017 tagit fram individuella kommunikations-/arbetsplaner för varje flaggskepp som beskriver relevanta målgrupper och vilken typ av stöd för resultatspridning och utveckling av policyrekommendationer projektet behöver från PAC.

3. Upplever ni ett stort tryck från projektaktörer?

Nej, antal projektansökningar och idéer kvalificeras inte som ’stort tryck’. Partnerskap och projektutvecklare tar kontakt med oss för att vi är en ingång till att få ta del av projektpengar. För många är skillnaden mellan Östersjöstrategin och INTERREG Östersjöprogrammet oklar vilket gör det svårt att förstå vilken roll PAC/ HAC har och det blandas ihop så att många tror att PAC/ HAC är en del av programsekretariatet för INTERREG Östersjöprogrammet. PAC Farliga ämnen initierar ofta idéer till en projektansökan hos en eller flera av våra nätverkspartner och har uppmuntrat dem att söka pengar till mer konkret samverkan i för oss prioriterade frågor.

4. Vad upplever ni är de största utmaningarna i ert arbete som PAC/HAC?

Uppdraget som PAC är väldigt brett och kräver bred expertis. Utöver specifika kunskaper/expertis inom det relevanta policyområdet samt kunskaper om Östersjöregionens geopolitik, omfattar uppgifterna projektutveckling, nätverks- och partnerskapsbyggande över flera samhällsnivåer, kunskap om potentiella finansieringskällor för olika typer av projekt inom olika tematiska områden samt resultatkommunikation, helst skraddarsydd till relevanta målgrupper på olika policynivåer i olika länder. Utmaningen ligger i att säkra resursbasen för att kunna genomföra uppdraget effektivt, såväl nationellt som internationellt. En tydligare övergripande styrning av strategin (på EU och nationell nivå i hela regionen), samt strategisk kommunikation om strategins mervärde till relevanta aktörer på olika samhällsnivåer skulle kunna bidra till ett mer effektivt genomförande. Det är dock en väl känd utmaning för alla som arbetar med strategin och förbättringar har skett över tid.

Det är en utmaning att kommunicera både Östersjöstrategin generellt och policyområdet specifikt. Målgrupperna är många, varierade och ofta svårdefinierade. Det kräver en strategisk kommunikation riktad mot prioriterade målgrupper. Kommunikation är en särskild expertis som ofta kräver stora resurser, både i form av personer och finansiering. Inom policyområdet Farliga ämnen ser vi särskilda utmaningar i:

- Att få förståelse för strategin, dess mål, struktur och olika inblandade aktörer, såväl internt som externt t.ex. hos nya potentiella samarbetspartners och flaggskeppsprojekt.
- Kommunicera mervärdet av att vara flaggskepp för projekt och projektaktörer samt att få dem att se sig som en del av ett större sammanhang inom Östersjöstrategin.

Att koppla ihop resultat från flaggskeppsprojekten med policyutveckling och mer aktivt bedriva strategisk utveckling av policy inom ett visst område tar tid och kräver långsiktig planering och en effektiv arbetsprocess, samt god insyn i ett tematiskt område (vilka är relevanta aktörer, vad är de stora utmaningarna/frågorna, vilka borde samarbeta för att lösa utmaningar etc.). Resultaten kommer oftast bara på medel- eller lång sikt.

5. Hur ser ni på möjligheten att samverka med andra PAC/HAC för att få bättre resultat inom ert område? Har någon sådan samverkan skett under året?

Samarbete med andra PAC/HAC har stor potential att öka effektiviteten i genomförandet av ett policyområde. Det underlättar att t.ex. kunna stödja varandra i att anordna aktiviteter och utveckla tematiska områden tillsammans samt att hitta synergier mellan policyområden. Detta säkerställer en effektivare och mer ekonomisk användning av de personella och finansiella resurser vi har till förfogande.

PA Farliga ämnens främsta samarbete är det med PA Nutri inom INTERREG-projektet PA Nutri-Hazards där även gemensamma aktiviteter planeras. Som en uppföljning av den gemensamma workshopen på det 7:e årliga strategiforumet i Stockholm i november 2016 anordnades seminariet: "Closed loops continued: Innovative solutions in sludge management for a toxin-free environment" i Berlin 27 – 28 mars 2017, ett samarbete mellan PA Hazards, PA Nutri och Helcom. Samarbetet kommer fortsätta även för tredje ansökan om administrativt stöd för PAC i INTERREG Östersjöprogrammet (prioritet 4/ Genomförandet av Östersjöstrategin).

PAC har deltagit i två EUSBSR-organiserade PAC/HAC-möten och delade erfarenheter med andra samordnare för att utveckla den strategiska styrningen av policyområdet Farliga ämnen.

Dialog med policyområdet Secure, samordnat av MSB, har påbörjats, kopplat till arbetet med PFAS.

6. Vilka är de mest aktuella frågorna inom ert område?

Med stöd av policyområdets styrgrupp påbörjades utvecklingen av en ny strategisk arbetsplan 2018–2020 för Farliga ämnen i november 2017. Ett antal områden ses som prioriterade för policyområdet (genom PAC och styrgruppen) att arbeta med de kommande åren:

- Läkemedel i miljön – fortsatt arbete med att utveckla den regionala samarbetsplattformen för läkemedel i Östersjöns miljö, stödja genomförandet av finansierade projekt samt eventuellt utveckling av nya, bidra till policyutvecklingen regionalt samt till EU:s kommande strategi för läkemedel i miljön.
- Högfluorerande ämnen (PFAS) – ett nytt fokusområde, den miljö- och hälsorelaterade kunskapen om PFAS är under utveckling globalt, en studie i Östersjöregionen visar att medvetenheten och åtgärder för att hindra spridning till miljön är mycket ojämn i regionen, policyområdet Farliga ämnen har för avsikt att i första hand stödja kunskapsutbyte mellan länderna ("höja lägsta nivån") för att längre fram utveckla åtgärdsinriktade projekt och aktiviteter.
- Genomförande av åtgärdsplaner enligt EU:s Vattendirektiv (VD) och Havsmiljödirektivet (HMD) – alla EU-länder har utvecklat åtgärdsplaner enligt VD och HMD, en inventering av Östersjöländernas åtaganden inom VD och HMD gällande farliga ämnen planeras, vilken ska ligga till grund för utveckling av riktade insatser.

Genom flaggskeppsprojekten drivs ytterligare relevanta frågor med stöd av PAC:

- Kemikalier i konsumentprodukter och utsläpp av farliga ämnen från urbana miljöer (NonHazCity)
- Plastskräp/marint skräp (BLASTIC)
- Dumpad ammunition på Östersjöns botten (DAIMON)
- Ökad kunskap om kemikalieanvändning inom industrin och utveckling av referensdokument inom EU:s industriutsläppsdirektiv IED (HAZBREF)

7. Övrigt